

Sivilombudsmannen setter fokus på barns

Sivilombudsmannen er oppnevnt av Stortinget, men opptreter uavhengig. Hans oppgave er å påse at forvaltningen følger lover og regler og at menneskerettighetene ivaretas i de klagesakene han får til behandling. Ombudsmannen har høy juridisk kompetanse og må fylle vilkårene for å være høyesterettsdommer. Ombudsmannen kan vurdere om et forvaltningsorgan eller en ansatt i forvaltningen har forsømt seg, og be om at det rettes, men kan ikke selv treffe bindende avgjørelser. Myndighetene retter seg gjerne etter ombudsmannens anbefaling.

Nåværende sivilombudsmann Aage Thor Falkanger har i en uttalelse fra 2016 satt søkelyset på fosterbarns ubetingede rett til å få medvirke i barnevernstjenestens saksbehandling. I den forbindelse kom han særlig inn på praksis i flyttesaker. Hovedpunkter i uttalelsen gjengis i det følgende.

Barns rettigheter ved barnevernstjenestens avgjørelser om flytting av barnet

Avgjørelser om et barn plassert i fosterhjem skal flyttes eller ikke er en inngripende avgjørelse for barnet. Fosterbarnet har grunnleggende rettigheter til å medvirke i slike saker, men i hvilken grad ivaretas barnets rettighet i praksis?

Sivilombudsmannen fant grunn til å gå grundig inn i dette spørsmålet da han undersøkte praksis og lovforståelse hos fylkesmenn og Barne- og likestillingsdepartementet på basis av en konkret klagesak. Ombudet kartla at flere fylkesmenn hadde konstatert brudd på barnets medvirkningsrett i flyttesaker. Ombudet fant det bekymringsfullt at det forelå så få klager på vedtak om flytting etter barnevernloven 4-17. Her er det grunn til å tro

at det er høye mørketall. Ulik praksis og uriktig

lovforståelse ble også konstatert. Sivilombudsmannen har nå bedt om at departementet følger opp ombudets uttalelse med egnede tiltak.

Nærmere om den konkrete klagesaken som gjorde at søkelyset ble satt på barnevernstjenestens saksbehandling i flyttesaker:

Sakens faktum

Barnevernstjenesten flyttet en gutt som da snart var 15 år fra fosterhjemmet han hadde hatt som sitt hjem i nesten 7 år. Flytтеvedtaket ble fattet helt uten at gutten eller fosterforeldrene var informert på forhånd eller hadde fått anledning til å uttale seg. Flyttingen skjedde på skolen uten forutgående varsel.

Det forelå ingen opplysning i saken som tilsa at situasjonen var akutt eller farlig for barnet. Barnevernstjenesten hadde imidlertid i flere år vært misfornøyd med samarbeidsklimaet mellom saksbehandlerne og fosterforeldrene.

Fylkesmannens vurdering:

Saken ble klaget inn for fylkesmannen som tilsynsmyndighet. Denne fant midlertid ikke at det var noe kritikkverdigg ved barnevernstjenestens saksbehandling. Selv om guttens rettigheter var tilsidesatt mht å bli informert og få medvirke i spørsmålet om flytting, så godtok fylkesmannen barnevernstjenestens forklaring om at det var barnets beste å ikke bli hørt fordi gjennomføringen av flyttingen kunne bli belastende for gutten.

Fosterforeldrene godtok ikke fylkesmannens avgjørelse, og brakte saken inn for sivilombudsmannen.

Sivilombudsmannens vurdering:

Sivilombudsmannen anså at barnevernstjenesten hadde handlet i strid med barnets fundamentale og grunn-

leggende rettighet til å bli informert og å uttale seg iht Grunnloven § 104, barnekonvensjonen, barnevernloven § 4-1, barnevernloven § 6-3 mm. Barnevernstjenesten og fylkesmannen hadde tolket barnevernloven feil ved å sette barnets rett til medvirkning til side ut ifra en barnets-beste-betraktning.

Det fremgår av uttalelsen fra sivilombudsmannen:

«Barnevernstjenestens handlinger og avgjørelser kan få avgjørende innvirkning på et barns liv og fremtid, noe som medfører at eventuelle feilvurderinger vil kunne få alvorlige konsekvenser for det enkelte barn. Det stilles derfor strenge krav til barnevernstjenestens håndtering av slike saker, og det er i den forbindelse avgjørende at saksbehandlingen er forsvarlig. At barnets rettigheter under barnevernets saksbehandling er ivarettatt, må være sentralt for barnevernstjenestens vedtak og ved Fylkesmannens tilsyn med den kommunale barnevernstjenesten.»

Barnevernloven § 6-3

Barns rett til å medvirke i egen sak er særlig uttrykt i barnevernloven § 6-3.

Av barnevernloven 6-3 første ledd fremgår:

«Et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet».

Av lovens forarbeider fremgår at barnets rettighet er ubetinget – det kan ikke fravikes fra dette prinsippet. Det er også gitt en egen forskrift om medvirkning og tillitsperson hvor nærmere retningslinjer gis for barnevernets ansvar for å legge til rette for at barnet kan medvirke.

Dette er Fosterhjemskontakts juridiske spalte der advokat Marianne Oftedahl tar opp barnevernfaglige spørsmål. Marianne Oftedahl er ansatt i Norsk Fosterhjemforening som advokat og faglig ansvarlig.

Marianne Oftedahl

rettigheter i flyttesaker

Prinsippet om «barnets beste»

Barnets beste er et fundamentalt prinsipp i barnevernloven. Kan man fravike barnets rett til å medvirke ut ifra hensynet til å ivareta barnets beste? Det var jo det som barnevernstjenesten og fylkesmannen la til grunn i den aktuelle saken.

Nei, sivilombudsmannen er klar på at hva som er barnets beste må avgjøres etter at barnet har fått anledning til å uttale seg og kan ikke begrunne unntak fra barnets rett til å medvirke i egen sak. Barne- og likestillingsdepartementet og enkelte fylkesmenn hadde gitt uttrykk for at loven var slik å forstå, men denne lovtolkningen ble avvist av sivilombudsmannen som ikke helt forenelig med menneskerettighetene. Det er først gjennom å høre barnet at man har grunnlag for å avgjøre hva som kan være til barnets beste. Ombudsmannen uttaler at i tilfeller hvor det foreligger akuttssituasjon må det gjøres en tilpasning av hvordan barnets medvirkningsrett gjennomføres, men medvirkningsretten gjelder også da.

Gjennomføring av medvirkning i praksis i flyttesaker

Det fremgår av ombudsmannens uttalelse at barnevernstjenesten plikter å sørge for at barnet kan medvirke både ved barnevernets forberedende utredning og informasjonsinnhenting, i vurderings- og beslutningssituasjonen og ved gjennomføring av vedtaket. Imidlertid fremhever ombudet viktigheten av at barnet ikke føler seg presset til å uttale seg. Det understrekes også at barnet ikke bare må informeres om saken, men også at barnet står fritt til å uttale seg. Som det fremgår av uttalelsen, må barnet få uttale seg om det det selv ønsker, og på ingen måte settes i noen lojalitetskonflikt i forhold til personer som står dem nær.

Betydningen av ombudsmannens avgjørelse

Sivilombudsmannens avgjørelse i denne saken er viktig idet den så tydelig fremhever hvor fundamental og ubetinget barnets rett til medvirkning er når det fattes avgjørelser som påvirker barnet. Den viser også at flyttesakene er et område hvor det kan være store mørketall og få klagesaker. Sivilombudsmannens fokus på barns rettigheter i saksbehandlingen har gjort at departementet nå er bedt om å iverksette tiltak for å styrke kunnskapen om barnets medvirkningsrett i barnevernet samt se til at fylkesmennene har riktig og enhetlig praksis. Departementet er bedt om å korrigere sin lovforståelse som ikke ble ansett å være helt i samsvar med menneskerettighetene.

Den viktige saksbehandlingsregelen om barnets rett til å medvirke skal ivare-

ta at hensynet til barnets beste blir ivare tatt. Dersom barnevernstjeneste eller domstol i sin saksbehandling unnlater å ivareta barnets rett til å medvirke i egen sak, kan dette medføre at deres avgjørelser må oppheves på grunn av saksbehandlingsfeil.

Kilde: Avgjørelse 11.11.2016

(2016/1152)

se www.sivilombudsmannen.no

